

Afrikalı Çocuk

CAMARA LÂYE

Editör

Ahmet Sait Akçay

Fransızcadan çeviren

Elif Yılmaz Ergezen

HECE YAYINLARI

1

Daha çocuktum ve babamın kulübesinin etrafında oynuyordum. O zamanlar kaç yaşındaydım tam olarak hatırlamıyorum. Bayağı küçüktüm: beş, altı olsa gerek. Annem atölyede, babamın yanındaydı. Nalbanta gelen müşterilerin seslerine ve örs sesine karışan sakin ve güven verici konuşmalarını duyabiliyordum.

Birden oyun oynamayı bıraktım ve babamın kulübesinin etrafında sürünen, daha doğrusu dolaşmaya çıkan yılanı tüm dikkatimi verdim. Çitlerden sürekli düşen kamışlardan birini alıp hayvanın ağzının tam ortasına fırlattım. Fakat yılan korkmadı bile: onunla oyun oynadığımı düşünmüştü sanki. Fırlattığım kamışın bir kısmını avını yutmak istercesine büyük bir hazla yakaladı. Mutluluktan hayvanın gözlerinin içi güler gibiydi; fakat bir yandan da yanıma gelmeye devam ediyordu. Bir an gözleri yarım kalan avına takıldıysa da parmaklarıma doğru ilerlemeyi bırakmamıştı.

Gülüyardım, hiç korkmamıştım. Yılan keskin dişlerini parmaklarıma geçirmek için hamlede bulunacaktı ki o sırada çıraklardan biri, Damany atölyeden çıkarken beni o hâlde gördü. Hemen babama haber verdi ve o an yerden kalktığımı fark ettim: babamın arkadaşının kolları arasındaydım!

Etrafımda büyük bir uğultu vardı; özellikle annemin çığlığını duyuyordum. Derken annem yanıma geldi, bana birkaç tokat attı. Yanı başımda kopan yargara beni heyecanlandırıyordu. Yediğim tokatlar canımı yaktı ve ağlamaya başladım. Biraz zaman geçip sakin-

leştikten ve etraftaki telaş durulduktan sonra annem, ciddi bir tavırla bana bir daha bu tarzda oyun oynamamam gerektiğini söyledi. Her ne kadar oynadığım oyunun tehlikesini anlamadıysam da ona oynamayacağıma dair söz verdim.

Babamın kulübesi atölyesine çok yakındı. Çoğu kez burada, verandanın altında oyun oynardım. Bu kulübe, kerpiçten yapılmıştı. Diğer kulübelerimiz gibi şekli yuvarlaktı ve dışı kamışlarla kaplıydı. İçeriye dikdörtgen bir kapıdan geçilir ve çok az ışık girerdi. Sağ tarafta tuğladan yapma ve üzerinde basit bir örtüyle yastık bulunan bir yatak vardı. Kulübenin sonunda, camın tam altında, ışığın en yoğun olduğu yerde alet çantası bulunuyordu. Sol tarafta babamın elbiseleri ve seccadeleri vardı. Yatağının baş ucunda ise bitki ve baharat özlerrinin bulunduğu kaplar yer alıyordu. Kapların tamamı sacdandı ve ağız kısımları bir dizi kabukla çevriliydi. Kulübeye dair öğrendiğimiz ilk bilgi, kapların içindekilerinin babam için çok önemli olduğu ydu. Aslında içlerinde kötülöklere, kötü ruhlara karşı koruyan, muska yerine geçen birtakım sıvılar vardı. Yatmadan önce babam bunların her birini gerektiği şekilde orasına burasına sürerdi. Peki, bunu, hiç üşenmeden nasıl yapıyordu? İşin ağığı, bu duruma pek de kafa yormayıp babamın yanından çabucak ayrılırdım.

Altında oyun oynadığım veranda atölyeden görünüyordu. Oradakilerin gözü üstümdeydi. Bu atölye bizim hayat alanımızdı. Babam genellikle burada işiyle vakit geçirir, maden döver veya tamiratla uğraşırdı. Kimi zaman da burada arkadaşlarını ve müşterilerini ağırlardı. Burada gece gündüz ses eksik olmazdı. Bizim oraya gelip giden herkes atölyenin ordan geçmek zorundaydı. Gelenlerin acelesi varsa bile bir çift laf etmeden ve bu nalbant ustasının çalışmasına göz atmadan oradan ayrılmazlardı. Bazen ben de oraya giderdim; çünkü benim de ilgimi çektiği zamanlar olurdu. Fakat çok nadirdir atölyeden içeri girdiğim. İçerideki dünya gözümü oldukça korkuturdu. Ne zaman ki geldiğim fark edilirdi, oradan hemen uzaklaşırdım. Henüz ilgilenmem ve kafa yormam gereken yer burası değildi. Atölyede zaman geçirip ateşi izlemem çok daha sonradır.

O zamanlar olmam gerken yer, babamla annemin kulübesindeki veranda, yuvamızın tam ortasına dikilmiş portakal ağacının orasıydı.

Atölyeyi ve son kapıyı geçer geçmez portakal ağacının oraya geldik. Ormanlarımızdaki diğer devasa ağaçlara nazaran çok da büyük değildi; fakat yapraklarını düşürdüğü vakit fazla sıcaklığı uzaklaştırıp hafif bir esinti oluşturmazdı. Çiçek açtığı anda ise etrafı mis gibi kokusu sarardı. Meyve vermeye başladığında ise meyvelere sadece uzaktan bakabilirdik; çünkü olgunlaşmaları için beklememiz gerekli idi. Aile reisim, hatta onlarca insanın reisi sayılan babam ne derse oydu. Portakalların toplanması emrini o verirdi. Hasatı yapanlar sepetleri babama götürürdü. O da onları öncelikle ailesine, komşularına ve müşterilerine pay ederdi; sonra da geriye kalanları yememiz için bizi çağırırdı. Üstelik istediğimiz kadarını yemeye izin vardı! Babam bonkördü, kolayca saçıp savururdu her şeyi. Eve yemeğe gelen misafirler kadar yemesem de en az onlar kadar hızlı yemek yedim ben de; fakat acıkıp sofraya gelene kadar onlar sofradaki her şeyi silip süpürmüş olurdu. Neyse ki biricik annem benim hakkımı sofraya oturmadan ayırırdı.

– Geç otur hemen, derdi annem, baban çıldırdı yine.

Annem eve gelenlerden pek hoşlanmazdı; çünkü misafir gibi değillerdi, keyiflerine oldukça düşkün ve yemek yemek için sabırsızlardı. Babam da onlar kadar iyi yemek yemesini bilirdi; fakat kanaatkârlığından ötürü az yemeyi tercih ederdi.

Evimiz tren istasyonunun kenarındaydı. Trenler bizim evimizi, avlumuzu çevreleyen kamışlar boyunca giderdi. Doğruyu söylemek gerekirse evimiz lokomotiflerin saçtığı kıvılcımların hemen yanı başındaydı. Alevler öyle güçlüydü ki her seferinde büyümelerini için acele hareket ederdik. Biraz oyalayıcı biraz da korkutucu olan bu telaş, dikkatimi trenlere vermeme sebep oldu. Tren olmadığı vakit bile -o devirde seferler nehirlerdeki trafiğe bağlıydı- boş raylara öylece bakardım. Boş raylar güneşin altında öyle ışıldıyordu ki! Sabah saatinden beri ısıya maruz kalan balastlar, lokomotiflerin akıttığı yağ ile birleşirdi. Bir gün aklıma bir şey geldi: Yılanları bu tarafa çeken şey

sakın sıcak raylar veya yağ kokusu olmasın? Bilemiyordum. Aslında birkaç kez bu sıcak balastların üstünde yılan görmüştüm. Dolayısıyla yılanların bizim buraya gelmesi çok da tuhaf değildi.

Yılanlarla oynamam yasaklandıktan sonra, bir tane daha gördüm ve hemen annemin yanına koştum.

– Yılan var! diye bağırdım.

– Bir tane daha mı? diye karşılık verdi annem.

Hemen ne cins olduğuna bakmak için yanıma geldi. Kulübenin oradaki yılanlar gibiyse pek de farklı görünmüyordu, onu öldürecek ti. Annem de tıpkı diğer kadınların yaptığı gibi hayvanı yassılaştırana dek ona vurmaya devam etti. Kadınların bu hâlleri aslında erkeklerin hoşuna gitmiyor değildi.

Bir gün derisi oldukça parlak, küçük mü küçük, siyah bir yılanı atölyeye doğru sürünürken gördüm. Her zamanki gibi koşarak annemi çağırdım. Kara yılanı bakıp:

– Yavrum, bu seferkini öldüremeyiz, merak etme bu sana asla zarar vermez, dedi.

Etraftakiler bile bu yılanın öldürülmemesini biliyorken ben ve benim küçük oyun arkadaşlarımın neden bundan haberi yoktu.

– Bu yılan babanı kötülöklere karşı koruyor, dedi annem.

Küçük yılanı bakarak şaştım kaldım. Yönünü atölyeye doğru çevirmişti; nazıkçe, kendinden emin bir şekilde ilerliyordu. Kara ve ışıldayan bedeni içeri girdiğinde ilk defa atölyenin zemininde bir delik olduğunu fark ettim. Hayvan bu delikten içeri girip yok oldu.

– Gördün mü bak, yılan babanın yanına gitti.

Ne kadar şaşkın olsam da bu olay karşısında sessizliğimi korudum. Peki bir yılanın babamla ne gibi bir işi olabilirdi ki? Ve niye özellikle bu yılan? Onu öldürmemişti; çünkü babam için ayrı bir önemi vardı! En azından annem öyle söylüyordu. Pekâlâ onun için özel olması ne demektir? Kaçtırdığımız, kötülöklere karşı koruyan bu şeyler tam olarak ne oluyordu? Bu sorulara bir cevap bulamıyordum, hâlâ aklıma yatmayan şeyler vardı. Yani tüm bunlar bana hem iyi şeyler hissettiriyordu hem de kötü şeyler. Ama kötü şeyler daha

baskın gibiydi. Bu bu yılana karşı hassas davranmamı gerektiren şey neydi? Bu da diğerleri gibiydi aslında; tek fark, bunun siyah ve daha parlak olmasıydı! Kafam çok karıştı fakat anneme hiçbir şey sormadım. Sanırım aklımdaki soruların cevabını doğrudan babamdan almalıydım. Bu konu sadece erkekleri ilgilendiriyor, kadınları ilgilendirmiyordu. Cevabı almak için akşamı beklemeye koyuldum.

Akşam yemeğinin ardından, sohbetten hemen sonra babam arkadaşlarından müsaade isteyip kulübesinin verandasına çekildi. Ben de yanı sıra ona eşlik ettim. Tıpkı diğer çocuklar gibi önce aklıma takılan yerli yersiz sorular sormaya başladım. Gerçekten de bu akşam diğer akşamlardan farklıydım; çünkü aklıma takılmış olan bu meseleyi belli etmemeye çalıştığımдан saçmalamıştım. Babamın atölyesine giden yılanı gördüğüm o andan beri içime, zihnime sığdıramadığım o soruyu sormak için uygun zamanı beklemeliydim. Peki uygun zaman ne zamandı? Onu da biliyordum; ama tesadüfen bulacaktım. Kendimi daha fazla tutamadım ve:

– Baba, seni ziyaret eden bu yılan da neyin nesi?

– Hangi yilandan bahsediyorsun?

– E tabii ki annemin öldürmemi yasakladığı siyah yilandan, dedim.

– Ha! dedi babam.

Uzun süre öylece bana baktı. Belki henüz çocuk olduğumu, belki de on iki yaşındaki bir çocuğa sır vermenin erken olduğunu düşündüğünden bana cevap verip vermeme konusunda tereddütlüydü. Ve kararını vermişti:

– Bu yılan bizim soyumuzu koruyan, manevî bir güç. Anlıyor musun? diye sordu.

– Evet ama tam anlayamadım, dedim.

– Bu yılan her zaman vardı, her zaman içimizden birine görünür ve ona ait olur. Bizim sülalede de bana göründü.

– Hımm, evet, dedim.

Anlamamama rağmen evet dedim; çünkü gerçekten de yılanın babam için ayrı bir önemi vardı. Acaba babam evin reisi olduğu için

mi, tüm demircilerin başında geldiği için mi ona görünmüştü? İşinde usta olduğu için miydi acaba, yoksa babam olduğu için mi?

– Peki nasıl göründü? diye sordum.

– Öncelikle her şey bir rüyayla başladı, dedi babam ve devam etti: Birçok kez onu rüyamda görmüştüm. Bana kendisini gerçekten de bir gün göreceğimi ve yerini, saatini de ilerleyen zamanlarda bildireceğini söyledi. Ama onu ilk kez gördüğümde çok korkmuştum. Bir an onu da diğer yılanlar gibi düşündüm; fakat öldürmemek için kendimi tuttum. Hayvan ona zarar vermediğimi gördü ve dönüp geldiği deliğe girdi. Arkasından öylece bakakaldım. Sanki bir güç onu öldürmeme ve takip etmeme engel olmuştu. Gözden kaybolana dek ona baktım. Hatta o an birkaç adım atıp onu yakalayabilme fırsatım varken bir şeyler bana engel oluyordu. İşte o küçük kara yılanla böyle tanıştım.

Babam bir süre sustu, ardından devam etti:

– Ertesi gece yılanı tekrar rüyamda gördüm. Bana, “Sana söylediğim gibi geldim. Her ne kadar gözlerinde kötülük gördüysem de yakınında olmama rağmen bana hiç zarar vermedin. Peki niçin beni kendinden uzaklaştırmak istedin? Ben senin soyuna ait olan manevî bir gücüm. Bu güçle sana yardım edebilmek için de seni seçtim. O hâlde beni korkutmayı bırak ve kendinden uzaklaştırma; çünkü ben sana iyilik, güzellik, başarı getireceğim.” dedi. Onu gerçekte bir kez daha gördüğümde korkutmadım, ona candan yaklaştım ve o gün bu gündür bana iyilikten başka bir şey yapmadı.

Babam bir müddet daha sustu ve:

– Sen de görüyorsun ki benim diğerlerinden farkım yok, diğerlerinden fazlam da yok, hatta benim çok daha az malım var; çünkü ben elimdeki her şeyi gömleğime varana kadar insanlara dağıtıyorum. Buna rağmen en çok benim ismim anılır, insanlar en çok beni konuşur. Çevredeki diğer beş kasabada bulunan demir ustalarının başında benim adım anılır. İşte tüm bunların sebebi bu yılanıdır, onun bana vermiş olduğu güçtür. Anlayacağın her şeyi ona borçluyum. Ha, yeri geldiğinde beni uyarır da. Rüyamda bir şeyin atölyenin kapısının

önünde beni beklediğini görmek şaşırtmadı değil elbet; fakat alıştım artık, o her neyse orada benimle olacaktı. Hasar görmüş bir motoru, bisikleti veya saati tamir etmek beni korkutmuyor; çünkü biliyorum ki o ansızın gelip bana yardım edecektir. Benim bu şekilde ünlü bir demir ustası olmamda kesinlikle bu yılanın çok büyük payı var; çünkü yapmam gerekenleri rüyamda bana gösteriyordu. Dolayısıyla düşünmemi gerektirecek pekde bir şey kalmıyordu. Az önce de dediğim gibi her şeyimi nesilden nesile dolaşan bu yılan borçluyum.

Babam sustu. Babamın atölyeden çıkıp geri döndüğü zamanlar çıraklara, “Ben yokken biri veya birileri geldi mi, giyimli kuşamlı, bir yerlerden gelip iş getiren biri oldu mu?” diye sorduğunu anlamaya başladım. Bu yabancı varlık beni git gide heyecanlandırıyordu. Kafamı kaldırdığımda babamın beni incelediğini gördüm.

– Yavrum olup biten her şeyi sana anlattım. Böyle bir şeyi evlatlarımdan en büyüğünden saklayacak değildim. Nasıl davranacağını, nasıl düşünüp tepki vereceğini bilersen, doğru yolda ilerlersen, bu yılan bir gün seninle de beraber olur. Eğer gerçekten bir gün onun da senin yanında olmasını istiyorsan benim yaptığım gibi davran, benimle sürekli fikir alışverişinde bulun.

Babam büyük bir hevesle bana bakıyordu ve usulca iç çekip:

– Oğlum, benimle düşüncelerini paylaşmayacaksın diye çok korkuyorum. Henüz okula gidiyorsun, öğrencisin. Fakat bir gün orayı da daha yukarıya tırmanmak için terk edeceksin. Ah... Beni de bir gün bırakıp gideceksin yavrum...

Bir kez daha iç çekti. Kalbinin yavaş attığını görüyordum. Veranada asılı olan rüzgâr feneri ortalığı aydınlatıyordu. Birden babam yaşlanmış gibi geldi bana.

– Baba, diye haykırdım.

Zar zor duyabildiğim bir sesle cevap verdi:

– Oğlum, dedi.

Okula mı yoksa atölyeye mi gitmem konusunda ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Anlatamayacağım kadar büyük bir ikilemede kalmıştım.

– Hadi git oğlum, dedi babam.

Kalkıp annemin kulübesine yöneldim. Gökyüzü âdeta bir yıldız tarlasıydı. Bir guguk kuşu ötüyordu. Ah! Yolum neredeydi? Yolumu biliyor muydum peki? Şaşkınlığım uçsuz bucaksız gökyüzüne yansımış gibiydi; o parlak gökyüzü ne yazık ki bana sonsuz geliyordu!.. Annemle beraber kaldığım kulübeye girdim ve hemen yatağa geçtim. Fakat uykum kaçmıştı, yatakta dönüp duruyordum. Annem:

– Neyin var? diye sordu.

– Hiç, dedim.

Konuşacak bir şeyim yoktu çünkü.

– Niçin uyumuyorsun? diye sordu.

– Bilmem, dedim.

– Hadi uyu! dedi annem.

– Tamam, dedim.

Annem, canı sıkkın:

– Uyku... Hiçbir şey uykuya karşı koyamaz, dedi usulca.

Neden annemin canı sıkkındı? Acaba kafamdaki karışıklığı anlamış mıydı ki? Çünkü normalde ne hissettiğimi hemen anlayıverirdi. Uykumun gelmesini bekliyordum, gözlerimi sıkıca kapattım, kıpırdamadan yatıyordum. Ama rüzgâr fenerinin altında duran babamın o yaşlanmış görüntüsü gözümün önünden gitmiyordu. O genç mi genç, çevik mi çevik, hepimizden daha diri ve canlı görünen, kimseyle işi olmayan, yarışmayan, biz gençlere nazaran daha kuvvetli bacakları olan o adam... “Baba!.. Baba!..” diye tekrar edip duruyordum. “Baba daha iyisini yapmak için ne yapmalıyım?..” Sessizce ağladım ve öylece uyuya dalmışım.

O günden sonra babamla aramızda küçük kara yılanla ilgili bir konuşma geçmedi. O günkü konuşmamız ilk ve sondu. O zamandan beri ne zaman küçük yılanı görsem derhal atölyeye gidip onun o delikten süzülüşünü izlerdim. Hayvan varlığını hissettirdiğinde babam gülererek deliğe bakardı. Yılan ağzını açmış bir şekilde babama doğru ilerlediğinde babam onu eliyle okşardı; yilandan da bir heyecan, bir kıpırtı belirirdi. Kendisine bu denli hassas davranan birine o

da hiçbir zarar vermiyordu. Bu ilgi ve heyecan -asında şöyle demem gerekirdi: babamın yılanı gösterdiği ilgi ve onun da karşılığında babama gösterdiği heyecan- her seferinde kafamı karıştırıyordu: Aralarında benim bilmediğim gizemli bir konuşma oluyordu; bir el ona şefkatle yaklaşıyordu, o da heyecanla karşılık veriyordu...

Evet, tam manasıyla bir konuşmaydı bu. Acaba ben de bir gün onunla böyle iletişime geçebilecek miydim? Hayır tabii ki; çünkü okula gitmem gerek! Ama öyle isterdim ki elimi bu küçük yılanın sırtında gezdirmeyi, onu anlamayı, göstereceği heyecanı, kıpırtıyı hissetmeyi. Bu arada o gün yılanın elimi nasıl kapmak istediğini anlamadım. Ama hiç sanmıyorum ki bir daha bana güvensin. Bana bir ömür güvenmeyecek diye çok korkuyorum...

Babam küçük hayvanı yeterince okşadığını düşünerek yılanı kendi hâline bıraktı. Yılan da hemen, örsün karşısında duran babamın oturduğu koyun postunun altına yerleşti.

2

Babamın atölyede uğraştığı hiçbir iş beni altınla uğraştığı zamanlar kadar heyecanlandırmıyordu. Bunun için muhteşem veya fazla becerikli olmaya gerek yoktu. Altın işi geldiğinde atölyede âdeta bir bayram havası yaşanırdı; çünkü tekdüze giden hayata bir renk gelirdi.

Yanında kendisine eşlik eden bir ozanla (griot)¹ gelen kadının kapıyı iteklemesi atölyenin tekdüzeliğini kırmaya yeterdi. Ben de hemen onun arkası sıra yürüdüm. Kadının ne istediğini çok iyi bili-

¹ Afrika'nın sözlü tarihini ve geleneklerini kuşaktan kuşağa aktaran kişilerdir. Afrika'nın geleneklerle kültür mirasını hâlen ayakta tutan halk ozanları olan griotlar, kahramanlık hikâyelerini, şiir ve hikâyeler yoluyla anlatırlar.

yordum; getirdiği altını işleterek babamdan takı yapmasını istiyordu. Bu altın, toprağı yıkayıp, çamurdan sıyrarak elde edilen altın tozunun kaynağı olan Siguiiri'den gelirdi.

Bu kadınlar babamın daha önceden hiç altın işlemediğini düşündüklerinden dolayı asla yalnız gelmezlerdi. Oysa gelen hiçbir kadın, bu iş için gelmiş ilk kişi olmadığını bilmiyordu. Çoğunlukla kadınlar özel günler için bu takılara ihtiyaç duyarlardı. Bunları ya ramazan ya kurban bayramlarında ya da herhangi bir törende, kutlamada takarlardı.

Bir an önce işlerini halletirmek, işi babamdan hemen teslim alabilmek için yanlarında ücret karşılığında çalıştırdıkları, rica etmeyi ve övgü sanatını iyi beceren ozanlar getirirlerdi.

Gelen ozan korasının² akordunu ayarladıktan sonra başlardı babama övgüler yağdırmaya. Bu şarkı benim için çok özeldi. Bana her zaman dedelerimizin yaşamış olduğu önemli olayları hatırlatırdı. Ozanın ağzından kupleler çıktıkça sanki bir o tarafa bir bu tarafa uzanan kollardan ve yayıldıkça yayılan küçük dallardan meydana gelmiş soy ağacım gözümün önüne gelirdi. Harp sesi ise kimi zaman geçmişimi süslerdi, kimi zaman da kulaklarda duygusuz, ekşimtırak bir ses bırakarak notaları keserdi.

Ozan bu bilgileri nereden buluyordu? Üzerine çokça kafa yorarak ve kendi dedelerinin anlattıklarından beslenerek bizim bu sözlü geleneğimize katkıda bulunuyorlardı. Peki üzerine kendilerinden bir şeyler katıyorlar mı? Bu mümkün; ozanlık mesleği pohpohlamaktan, övgüye boğmaktan başka bir şey değildi sonuçta. Ama söylediklerinin üzerinde çok fazla oynamayıp geçmişten gelen bu geleneği bozmazlardı. Tabii küçük olduğum için onları pek önemsemezdim. Beni âdeta sarhoş eden övgüleri dinlerken onlardan pay çıkaracak yerde kafamı kaldırırdım. Bakışlarımı babama çevirdiğimde ise onun mutluluğunu, söylenenlerden dolayı büyülenişini görürdüm. Tıpkı bir çocuğun sütü yavaş yavaş, tadını çıkara çıkara içtiği gibi babam

² Yarım kesilmiş su kabağının üstüne inek derisi gerilerek yapılan çoktelli bir Batı Afrika çalgısıdır.

da şarkının tadını çıkarır ve gelen kadın müşterinin işini geri çevirmezdi. Bunun böyle olacağını bilen bir tek ben değildim; kadın da babamın gözlerinden anlıyordu; elindeki altın tozunu sonuçlanmış bir dava gibi görüyordu. Babam tartı aletini getirip altını tartmaya başladılar.

– Nasıl bir takı istiyorsunuz? diye sorardı.

– Şöyle bir şey istiyorum...

Genellikle kadın da ne istediğini tam olarak bilmiyordu; çünkü akıllı bir o modele gidiyordu bir bu modele. Aslında hepsini de istiyordu; ama sonuç itibarıyla elinde getirdiği altının varlığından ziyade kendini mutlu edecek bir ürün olması yeterliydi. Nihayet beklemeye koyulurdu.

– Ne zaman için istersiniz? diye sorardı babam.

Hep olduğu gibi en yakın zamana hazır etmesi istenirdi.

– Ah, ne kadar da sabırsızsın! Bu kadar zamanda nasıl yetiştireyim?

– Çok acil lâzım, sana güveniyorum! derdi kadın.

– Süsüne püsüne bu kadar düşkün olan bir kadının işini takip etmemesi garip olurdu zaten! Her neyse! Seni memnun etmek için elimden geleni yapacağım, tamam mı?

Babam, altının erimesine uygun bir toprak tencere alır ve tozu içine atardı. Altını un ufak edilmiş odun kömürü ile kaplayıp son olarak tamamının üstüne irice bir kömür parçası koyardı.

Yapılan işlemleri gören kadın, işini sağlama aldıktan sonra işlerini hızlandırmada kendisine yardımcı olan ozanı da övgüleriyle baş başa bırakıp kendi işleriyle ilgilenmek üzere oradan ayrılırdı.

Babamın bir işareti üzerine çıraklar koyun derisinden yapılmış iki körüğü devreye sokardı. Bu işlem esnasında çıraklar oturur pozisyonda ve bacak bacak üstünde olurlardı. İçlerinden en büyüğü diğer çalışanlara görev dağıtırken en küçüğü de -o zamanlar Sidafa idi- kendisine verilecek olan basit işler için beklerdi.

Her iki kola yüklendikten sonra körük sanki canlı bir şeymiş gibi acımasızca alev almaya başlardı.

İşte o zaman babamda tutkaçlarıyla tencereyi alıp ateşin üstüne koyardı.

Hemen hemen o an atölyede işler dururdu. Tenceredeki altın kaynayıp tekrar soğuyana dek ne bakır ne de alüminyum üzerinde çalışılırdı, çünkü bu değersiz maddelerden küçücük bir zerre bile o tencereye düşmemeliydi. Sadece çelik işlenirdi. Elinde çelik işi olan işçiler de nalbantın orada bekleyen çırakların yanlarına bir an önce varmak için ya alelacele ellerindeki işleri bitirirlerdi ya da yarım bırakırlardı. Altının işlenmesi esnasında hiçbir ayrıntıyı kaçırmamak için en küçükleri olan ben dâhil hepimiz babamın yanına giderdik.

Kendine engel olmamaları için babam çıraklarını da yanından uzaklaştırırdı. Eliyle git işareti yapardı; o esnada ne babam ne de diğerleri tek bir kelime ederdi, hatta ozan bile şarkı söylemeyi bırakırdı. Sessizliği yalnızca körük sesi ve altının çıtır çıtır yanışı bozuyordu. Her ne kadar çit çıkmıyorsa da, babamın tencerenin başında altını ve odunu kömürle karıştırırken içten içe mırıldandığını dudaklarından okuyabiliyordum.

Acaba babam neler söylüyordu? Bilmiyorum, gerçekten bilmiyorum; daha önceden bana bununla ilgili hiçbir şey anlatılmamıştı. Yoksa mırıldandığı o sözler büyümlü sözler miydi? Yoksa babam körük deliğinden esen hava ve bu havadan doğan ateşle birleşen altın tanrısıyla mı konuşuyordu? Yoksa altın ve ateşin arkadaşlığına, birlikteliğine mi sesleniyordu? Evet, işte bu kuvvet altının ateşle buluşup erimesine yardımcı oluyordu.

Gözlerimin önünde gerçekleşen bu işlem görünürde sadece basit bir erimeydi, evet kuşkusuz altının erimesiydi. Fakat başka bir şey daha olabilirdi: Tanrı'nın kabul edeceği veya reddedeceği sihirli bir işlem. İşte bu yüzden babamın etrafında derin bir sessizlik ve bekleyiş vardı. Evet bu derin sessizliği ve bekleyişin sebebini anlayabiliyordum. Küçük bir çocuk olduğumdan ötürü altın işlemenin dışında hiçbir iş benim için iş sayılmıyordu. Atölyedeki bayram coşkusu bekliyordum, bu kutlamalara katılmak için gelmiştim. Burada bir şeylerin olup bittiği kesindi. Bu olup bitenlerin hepsini anlamıyor-

dum, yaşıım henüz küçüktü. Fakat dinî bir tören izler gibi tenceredeki karışımın her aşamasını da dikkatle takip ediyordum.

Ne zaman ki altın erimeye başladır, oradaki herkes gibi ben de çıglık atmak isterdim; fakat yasaklar buna engel olurdu. Hâlâ yoğun vaziyette bulunan karışımı karıştıran babama baktıkça kalbim yerinden çıkacak gibi olurdu, oradaki herkesin kalbi çok hızlı atardı. Karışım ikinci erime safhasına ulaşmıştı. Belli ki ateş ve altın tanrısı surat asmayı bırakmış ve altının su kıvamına gelmesine müsaade etmişti!

– Kalıbı yaklaştırın! diye bağırararak babam sessizliği bozmuştu.

Çıraklardan birinin ateşin yanına koyduğu derin kalıp karite yağıyla yağlanmıştı. Babam tencereyi ateşten alır ve yavaşça eğdi. Kalıba doğru akan sıvı ateş misali altına bakardım. Çok ince ama canlı ve parlak bir ateşti! Kalıbın içine akan kaynar altın yağ ile birleşince meydana gelen cızırdamalar ve yanmalar havayı dumana bürüyordu. Duman hepimizin boğazına dolup öksürtüyor ve gözlerimizi yakıp yaşartıyordu.

Tüm bu eritme işlemini babam biri veya birilerine iyi emanet edebiliyordu. Bu emanet ettiği veya ettikleri tecrübesiz kişiler değildi; hazırlık aşamalarına yüz kez şahit olup karışımı yeterli sıvılığa ulaştırmış insanlardı. Az önce söylediğim gibi babamın dudakları kımıldıyordu! Babamın konuştuğu, gizlice konuştuğu, ne duyabildiğimiz ne de görebildiğimiz o şeydi aslında önemli olan. Ateş, hava, altın tanrısı ve kötü ruhlar karşısında babam dimdik tek başına durduğu için olup bitenle de tek başına ilgileniyordu.

Zaten geleneklerimizde de olan bu ilim öyle güçlüydü ki, yapılan altın işine kuyumcuların bile müdahale etmesi mümkün değildi. E çünkü kuyumcular bu işin ilmini bilen tek kişilerdi; çünkü altın işi, ustalık işiydi ve öyle hemencecik öğrenilmezdi. Ne de olsa bu bir güven işiydi, bilme işiydi. Yeri gelir demir ustası, mekanisyen, yeri gelir heykeltıraş olan bir kuyumcu, tüm becerilerini gösterdiği işini -daha doğrusu sanatını- öyle kolay bırakmazdı!

Artık soğuyan altın kalıp dövülmek ve çekip uzatılmak için babamı bekliyordu. Yani tam da kuyumculuğunu konuşturacağı vakit

gelmişti. Fakat dikkatimi bir şey çekmişti; her zaman olduğu gibi bu sefer de babam işe koyulmadan önce koyun postunun altında duran kara yılanı okşamayı unutmamıştı. Sanki zor bir işe başlamadan önce bu okşama ona kuvvet veriyordu.

Koyun postunun altındaki kara yılan sizce de muhteşem ve mucize ötesi değil miydi? Sürekli burada bulunmayan, her zaman babamı ziyarete gelmeyen yılan bir altın işi olduğunda atölyeye gelirdi. Babamla konuştuğumuz o günden beri artık onun varlığı beni şaşırtmıyordu. Hiç kuşku yok ki yılan da buradaydı, önceden haberi olmuştu. Peki daha önceden babamın haberi olmuş muydu onun burada olacağından? Geleceğini her zaman ona haber vermiyordu sanki. Artık ona inanmam için bir gerekçem vardı.

Altını işleyecek zanaatkâr kendine mukayyet olup, altına dokunmadan önce yıkanıp temizlenmeliydi. Geleneklere saygı duyan babam bu kuralı da çiğnememeye özen gösterirdi. Hiçbir zaman babamın işlerden elini ayağını çektiğini görmedim, her zaman canla başla çalışırdı. O gün bu gündür kara yılanın rüyasına girip sabah kendisini bekleyen işi söylemesiyle babam, her an yataktan fırlayıp gidecekmişcesine, sanki tencerelerde gizlenmiş sihirli şeyler babamın vücudunu kaplamış gibi tertemiz vaziyette hazır bulunurdu. Babamı iyi göstermek için söylemiyorum -sonuçta o da bir erkek ve erkek olmanın vermiş olduğu zayıf noktaları taşıyordu-; fakat şimdiki kadar babamın asla ve asla atölyesine temizlenmeden girdiğini görmedim.

İşi teslim edeceğimiz, çenesi düşük kadın bu sefer de takının hangi aşamada olduğunu, bitmesine ne kadar kaldığını görmeye gelmişti. Nihayet babam altını işleyip ince bir ip hâline getirebilmişti.

Kadın âdeta büyülenmiş gözlerle spiral şeklinde döndürülüp küçük bir plağa yerleştirilen altına bakakalmıştı. Çaktırmadan baktığımda, babamın yan gözlerle kadına bakıp ona yaşatmış olduğu mutluluktan gülümsediğini görüyordum.

– Titriyor musun? diye sorardı babam.

– Titriyor muyum ki? diye sorardı kadın.